

Indledning

I den medievidenskabelige faglitteratur omtales radioen ofte som »the blind medium«, en betegnelse som metaforisk udtrykker mediets væsentligste karakteristikon: bundetheden til høresansen. Samtidigt henviser metaforen indirekte til en funktionel kvalitet ved mediet og dets anvendelse, nemlig radioen som 'baggrund' eller 'lydtapet', en ledsager til andre gøremål, men alligevel som en integreret og for mange en stadig nødvendig bestanddel af de mange rutiner, som hverdagslivet består af. En indikator for radioens betydelige kulturelle og generelt samfundsmæssige betydning er radiolytningens omfang, som på trods af et stigende medieudbud har ligget øverst på Top 10 i mange år. Hver dansker brugte i gennemsnit i år 2001 mere end tre timer dagligt på radiolytning, dvs. godt et kvarter mere end på TV-sening.

Desværre er den danske forskning i stort set alle aspekter af radioen som medium ikke placeret så højt på rangstigen. Antallet af medieforskere med radio som centralt forskningsområde kan tælles på én hånd, og publikationsmængden er ikke imponerende, målt med internationale alen. Diakront savnes især forskning i programindhold og programformater samt grundforskning rettet mod undersøgelsen af radioens specifikke kvaliteter, knyttet til høresansen. Synkront er det specielt den pågående transformation af radioen som analogt broadcastmedie til digitaliseret, DAB- (Digital Audio Broadcasting) og internetbaseret medie (webradio, streaming audio), som aktuelt tiltrækker sig forskningsmæssig opmærksomhed og især åbner for studier af de nye sociale anvendelser af radiomediet.

Dette nr. af *MedieKultur* tager en del af disse temaer op i de fem artikler, som bringes her. Ib Poulsen har i nogle år fordybet sig i udforskningen af den danske radiomontages historiske rødder og udvikling, og han præsenterer her i en sociokulturel, mediehistorisk og institutionel kontekst radiomontagens genealogi – fra Dahlerups høre billeder i 1930'erne over efterkrigstidens guldalder og frem til nutidens æstetisk eksperimenterende og reflek-

sivt orienterede montager. På basis af tekstanalytiske nærstudier og receptionsæstetiske overvejelser indkredses i artiklens sidste del de særlige lyttepositioner, som genren gennem sine historiske udviklingsfaser har tilbudt sit publikum.

Radiomontagen er fremfor noget en opmærksomhedskrævende genre, som ideelt set kræver halvmørke, stilhed og koncentration. Men denne lytteposition er langt fra gængs i det moderne hverdagsliv, som er præget af rutineprægede gøremål. Det betyder dog ikke, at radioens betydning er svækket, men at den indgår i hverdagen på andre måder end i dampradioens tid. Radiobruget og hverdagslivet er emnet for Bent Steeg Larsens artikel. Den handler om, hvad den ganske almindelige radiolytter bruger radioen til på ganske almindelige hverdage og på det mest almindelige tidspunkt, radioen bliver brugt på, om morgenen. På basis af en stor mængde kvalitative lytterinterviews påvises det, hvordan den hverdagsagtige brug af radioen ikke er en suspension af den, men en integration af den. I teoretisk henseende er artiklen inspireret af især den amerikanske sociolog Alfred Schütz og hans hverdagslivsteori.

Interessen for radioens funktionsaspekter er også blevet skærpet i den radioforskning, som udføres af DR. I en årrække har man suppleret de kvantitative lytterundersøgelser, baseret på dagbogsrapportering, med kvalitative lytterundersøgelser, f.eks. interviews og fokusgruppeundersøgelser. Kirstine Vinderskov beskriver i sin artikel baggrunden for udviklingen fra kvantitative lytterstatistikker til brugerorienterede, kvalitative undersøgelser i DR's medieforskning og giver derefter en erfaringsopsamlende oversigt over de metodiske værktøjer og deres anvendelse i forhold til programtyper, lyttergrupper og brugssituationer.

De to følgende artikler behandler de udfordringer, som mediekonvergensen og den digitale teknologi byder radiomediet på. Carin Åberg diskuterer, om DAB nu også er den revolution af radiomediet, som det ofte er blevet påstået, og om alle disse nye 'tjenester' eller 'tilføjede brugsværdier' er en

udvidelse af radiomediet som sådant, eller om der snarere er tale om udparcellering af auditive og til dels også visuelle distributionsformer. Repræsenterer DAB en udfordring til den traditionelle analoge radio og dens sociale anvendelse, eller er fænomenet snarere et teknologisk påhit, som hurtigt vil blive overhalet af andre mere intelligente distributionsformer? Den amerikanske medieforsker og radioproducer David K. Dunaway beskæftiger sig i sin artikel med radioens programæstetik, når man går fra den analoge til den digitale produktionsform, hvor arbejdet foregår på en computer, og hvor lyden optræder som kurver på en skærm. Den digitale teknik tilbyder en masse nye muligheder, men den rummer også en risiko for, at man mister fornemmelsen for program-

mets flow. Konstruktionsprocessen fragmenteres, og digitaliseringens ikke-lineære struktur frister til en så stærk fokusering på detaljen, at det auditive overblik bliver svækket, fremhæver han.

Som *back page* artikel bringes en artikel skrevet af Lennard Højbjerg, som fremlægger en analyse af computermediets repræsentationsformer med særligt henblik på at belyse de levende billeders repræsentation, når de optræder på en computer-skærm.

Nummeret afsluttes med anmeldelser af blandt andet nogle af de seneste års centrale nordiske og internationale udgivelser inden for radioforskningen.

*Redaktionen,
Per Jauert og Ib Poulsen (gæsteredaktorer)*